

5. Історія української літератури XIX століття : у 2 кн. / [за ред. акад. М.Г.Жулинського]. – К. : Либідь, 2006. – Кн.2. – 712 с.
6. Історія української літератури : навч. програма нормативної дисципліни для вищих закладів освіти [укл. Ю.І. Ковалів]. – К. : КНУ, 1999. – 124 с.
7. Історія української літератури XIX ст. (40-60, 70-90 роки) / [за ред. проф. В.Ф.Погребенника]. – К. : Вид-во НПУ імені М.Драгоманова, 2010. – 469 с.
8. Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн. / [упоряд. П.М.Федченко та ін.]. – К. : Либідь, 1996. – Кн.1. – 416 с.
9. Куліш П.О. Твори : у 2 т. / Пантелеймон Куліш. – К. : Дніпро, 1989. – Т.2. – 386 с.
10. Нахлік Є.К. Доля - Los – Судьба : Шевченко і польські та російські романтики / Є. Нахлік. – Львів, [б.в.], 2003. – 568 с.

Анотація

На прикладі історичного оповідання П.Куліша «Мартин Гак» автор пропонує рекомендації студентам-філологам, як самостійно віднаходити генеалогічні відповідники у літературному матеріалі

Аннотация

На примере исторического рассказа П.Кулиша «Мартын Гак» автор предлагает рекомендации студентам-филологам, как самостоятельно определять генеалогические соответствия в литературном материале

Summary

Particularly in the story "Martyn Hak" by P.Kulish the author offers recommendations for philology students how independently discover genealogical correspondences in literary material

Ключові слова: мала проза, типи історичного жанру, історичне оповідання, художня структура.

Ключевые слова: малая проза, типы исторического жанра, исторический рассказ, художественная структура.

Key words: short fiction, types of historical genre, historical story, artistic structure.

Подано до редакції 20.03.2013.

УДК 378.014(09)

© 2013

Рудь О.М.

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ГЛУХІВСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ (1874-1917 рр.)

Постановка проблеми у загальному вигляді... Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в суспільстві, неминуче ведуть до необхідності реформування всієї системи освіти, від удосконалення й успішного функціонування якої залежить відродження країни. Сучасний період розвитку школи, гуманізація і демократизація освіти спонукають до переосмислення професійної підготовки майбутніх учителів, обумовлюють необхідність звернення до досвіду минулого, всебічного ретроспективного вивчення і узагальнення педагогічної теорії і практики, що дозволяє встановити закономірності генези і визначити на цій основі стратегічні напрями розвитку педагогічної освіти, основні пріоритети професійного становлення і саморозвитку сучасного педагога-майстра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Основні тенденції розвитку системи освіти в Україні та професійно-педагогічної підготовки вчителя в Україні на різних етапах історичного розвитку розкрито в працях таких вчених, як А.Алексюк, Л.Вовк, Н.Дем'яненко, Т.Завгородня, М.Євтух, І.Лікарчук, В.Луговий, В.Майборода, М.Микитюк, Т.Слободянюк, О.Сухомлинська, М.Ярмаченко. Історії розвитку педагогічної майстерності присвячені дисертаційні роботи О.Лавріненка, Л.Задорожної, Л.Король, А.Луцюка, В.Микитюка, Ю.Радченко.

Останні роки помітно зріс інтерес дослідників до питань педагогічного краєзнавства як "поліфункціонального транслятора місцевого педагогічного матеріалу, передового педагогічного досвіду вчительських кадрів у конкретному регіоні" (Н.Побірченко). Окремі проблеми освіти Сумщини в історико-ретроспективному контексті висвітлювалися в працях В.Авдасьова, Ш.Акічева, Г.Воробйової, В.Голубченка, О.Козлова, Б.Корогода, Г.Корогод, О.Ленського, О.Перетятко, М.Рисіної, А.Сбруєвої, В.Терлецького, М.Теслі та ін. Діяльність Глухівського учительського інституту 1874-1917 рр. в різних аспектах розкрито в працях В.Белашова, О.Голук, М.Гурець, Л.Задорожної, В.Заїки, С.Золотухіної, Т.Ільїної.

Формулювання цілей статті... Мета статті – виявлення особливостей розвитку педагогічної майстерності вихованців Глухівського вчительського інституту 1874-1917 рр.

Завдання статті: проаналізувати діяльність Глухівського вчительського інституту з підготовки педагогічних кадрів; виявити специфіку, форми і методи роботи викладачів інституту по розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Після шкільної реформи 1864 року Російська держава потребувала значної кількості вчителів. У 1872 році відкриваються вчительські інститути у С.-Петербурзі, Москві, Тбілісі. Глухівський учительський інститут – перший вищий педагогічний заклад України. Відповідно до

«Положення про учительські інститути» від 31 травня 1872 року це був закритий навчальний заклад, який готував учителів для міських училищ.

З часу заснування інституту (1874 р.) велика увага приділялася розвитку високопрофесійної, творчої особистості майбутніх учителів. Перший директор інституту Олександр Васильович Белявський, який до того часу був інспектором народних училищ Київської, Подільської і Волинської губерній Київського учбового округу, дбав про створення міцного педагогічного колективу. У Глухові працювали фізик, природознавець, історик педагогіки М.І.Демков (пізніше – директор Московського учительського інституту), українознавець П.Г.Житецький, математик П.Петровський, мовознавець М.А.Тростніков, художник В.А.Мохов, живописець О.П.Шапорін.

Усвідомлюючи значну роль педагогічного колективу у створенні комфортної атмосфери в навчальному закладі, у розвитку колективної та індивідуальної відповідальності, організованості і співпраці, традиції О.В.Белявського по формуванню творчого колективу продовжили його наступники – історик І.С.Андрієвський (директор інституту 1894-1901 рр.) та М.С.Григоревський (директор інституту у 1909-1913 рр.). Значну роль у фаховій підготовці майбутніх учителів відіграли викладачі інституту В.В.Голубев, Г.П.Линник, С.А.Криловський, А.Лебедев та ін. Колектив педагогів створив таку атмосферу в середовищі вихованців, яка дозволяла майбутнім учителям міських гімназій одержати міцні знання і практичні вміння, необхідні для подальшої роботи з дітьми.

В інституті дбали про високу професійну підготовку майбутніх педагогів. Так, до інституту зараховувалися особи за результатами вступних випробувань, які вже мали звання вчителя народного училища, одержане після закінчення учительських семінарій і педагогічних курсів чи за результатами спеціальних іспитів [3].

Перший набір вихованців інституту був різновіковим (від 16 до 26 років) і з різним рівнем підготовки: гімназисти 5-6 класів, вихованці духовної семінарії, випускники учительської семінарії, учні повітових училищ і особи з домашньою підготовкою. Організувати нормальний навчальний процес з такою різнохарактерною масою, – зауважував викладач інституту М.І.Демков, – було справою надзвичайно важкою, а інколи, й неможливою [2].

Поступово робота інституту налагоджується, стабілізується педагогічний колектив, який поповнився висококваліфікованими спеціалістами. У звіті попечителя Київського учбового округу зазначається, що серед 14 працівників учительського інституту і міського училища, що знаходився при ньому, було 7 осіб з вищою освітою, 4 особи закінчили курс учительського інституту, 2 особи – курс учительської семінарії, 1 особа мала нижчу освіту [5]. «...завдяки хорошему методу викладачів і незначним змінам у цьому складі, вдалося встановити правильні педагогічні стосунки між вихованцями і вихователями», – відзначається у звіті за 1885 р. Контингент вихованців стали складати кращі учні міських училищ та учительських семінарій, досить дисципліновані і підготовлені до навчання [2].

Протягом трьох років навчання студенти вивчали такі дисципліни, як Закон Божий, педагогіка, російська мова, математика, географія, історія, природнича історія, фізика, ручна праця, креслення, музика і співи за програмами, розробленими викладачами інституту, пізніше – Міністерством Народної Освіти.

З перших років діяльності Глухівського вчительського інституту професорсько-викладацький склад особливого значення надавав професійно-практичній підготовці своїх вихованців, розвитку їх педагогічної майстерності.

Педагогічну практику студенти проходили в зразковому двокласному педагогічному училищі, яке знаходилось при інституті. З 10 вересня по 10 жовтня всі вихованці випускного класу щоденно відвідували уроки учителів училища. На цих уроках вони знайомилися з обсягом курсу, методами викладання, навчальними посібниками і вказівками, а також з учнями і розпорядком училища. Вихованці по черзі призначалися черговими по училищу, були помічниками учителів і відповідали за порушення порядку учнями училища.

Свої спостереження студенти інституту викладали у письмових замітках, у яких подавався короткий зміст прослуханого уроку. Крім того, вказували на труднощі, які траплялися на уроках при поясненні навчального матеріалу, відзначали використані прийоми для усунення цих труднощів та виховні заходи, які застосовуються в училищі і т.д. На основі таких заміток студенти пізніше складали звіти про вислухані ними уроки в міському училищі і подавали ці звіти в листопаді на розгляд директору інституту [3].

З 11 жовтня і до 1 квітня вихованці випускного класу інституту давали пробні уроки. План розподілу пробних уроків був складений таким чином, щоб кожен зі студентів мав можливість виявити свої здібності до викладання таких предметів, як російська мова, арифметика, геометрія, історія, географія, природознавство і фізика в різних відділеннях училища. Конспекти практичних уроків складалися дуже ретельно і читалися викладачем інституту. Пробні уроки відбувалися в присутності викладача інституту, учителя міського училища і всіх вихованців випускного класу. Практичний урок студента ретельно аналізувався викладачем інституту на наступному уроці з даного предмету [3].

З 1 листопада вихованці в присутності директора інституту давали звітні уроки, що мали значення іспиту. Такі уроки розглядалися на щотижневих педагогічних зборах, які відбувалися в суботу після вечірнього

богослужіння. Про кожні збори, присвячені аналізу звітнього уроку, вихованці випускного класу, по черзі, складали протоколи.

Усвідомлюючи, що психологічна підготовка студентів до педагогічної діяльності є процесом формування системи психологічних уявлень і понять, способів мислення, умінь і якостей особистості, що забезпечує готовність і здатність вчителя до створення умов для розвитку і саморозвитку учня, викладачі інституту передбачили в програмі педагогічної практики психологічну складову. Кожному практиканту доручалося спостереження за одним-двома учнями міського училища, за їхніми успіхами і поведінкою. Вихованці інституту вивчали доручені учням завдання, їх сімейний і матеріальний стан, ставлення до батьків, товаришів тощо. У другому півріччі навчального року студенти представляли директору інституту детальні характеристики учнів училища [3].

Вихованці Глухівського вчительського інституту мали великі можливості випробувати свої сили у педагогічній діяльності та краще оволодіти педагогічними вміннями та навиками, що є необхідною складовою педагогічної майстерності.

До практичної підготовки вихованців Глухівського вчительського інституту належала музейна практика, яка проходила в музеї інституту, відкритому на пожертвування різних міських установ у 1910 році. Призначення музею полягало в ознайомленні викладачів і студентів із кращими педагогічними творами, методичними посібниками, довідниками, наочністю з предметів курсу міських училищ [1].

На час музейної практики вихованці інституту розподілялися на групи відповідно до навчальних відділів музею. Кожному вихованцю були запропоновані для спеціального вивчення навчальні посібники, методичні вказівки, довідники. Результати своїх занять у музеї вихованці викладали письмово у формі рефератів, які потім обговорювалися на педагогічній раді під керівництвом викладача кожного предмету за спеціальністю. Результати обговорення (переваги і недоліки навчальних посібників, ступінь їх придатності для учителів міських училищ) записувалися коротко в протоколи [4, с.452; 3, с.432]. Добре поставлена та ретельно продумана система самостійної роботи студентів над педагогічною та методичною літературою була фундаментом для оволодіння педагогічною майстерністю.

Крім того, були введені літературно-наукові бесіди, предметами яких були такі питання: про уявлення і його роль у вихованні; вчення психологів про асоціації ідей; аналіз статті Пирогова «Быть и казаться»; «взгляды ученых на удельно-вечевой период» тощо [5].

Аналіз архівних матеріалів свідчить про те, що у Глухівському вчительському інституті значна увага приділялася трудовому вихованню студентів, розвитку в них за допомогою праці необхідних для педагогічної діяльності моральних якостей. Це знайшло відображення в організації занять з ручної праці, які проводилися щодня в післяобідній час.

Спочатку ручна праця спочатку розглядалася як предмет обов'язковий [5]. У 1897 р., як зазначає в звіті попечитель Київського учбового округу [6], ручна праця – це обов'язковий загальноосвітній предмет, який викладався за програмою, розробленою Цирулем, але в значно зміненому вигляді. Доповнення до програми Цируля не суперечили педагогічним цілям викладання ручної праці в інституті, були досить доцільними, помітно підвищували у вихованців інтерес до справи і вносили у викладання ручної праці елемент корисності [3, с. 433]. Крім виготовлення простих предметів (кілки, ложки, ковші і т.д.), вихованці інституту виготовляли предмети для особистого користування (лінійки, підставки для чорнильниць, вулики та ін.) та для майбутньої роботи на посаді вчителя (міри довжини, ящики для колекцій, різноманітні моделі, кубічні міри і т.д.). Деякі вихованці працювали в майстернях і на канікулах. Кращі роботи студентів експонувалися на виставках, відзначалися медалями та дипломами. Це свідчить про прояв працьовитості і творчості вихованців інституту, що є необхідною умовою для оволодіння ними основами педагогічної майстерності.

Втілюючи ідею про різнобічність учителя, викладачі інституту турбувалися не лише про моральне здоров'я та розумовий розвиток студентів, а й про їх фізичне самопочуття та естетичне виховання.

Впевнена пряма хода, гарна, виразна постава, уміння триматися, підтягнутість і зібраність передають внутрішню гідність учителя, свідчать про його впевненість у своїх силах. Усе це відшліфовувалося на заняттях з військової та шведської гімнастики, які складалися зі стройових і вільних вправ, вправ з рухомими снарядами, вправ на нерухомих снарядах і звичайних ігор [5].

У стінах інституту проводилася цілеспрямована, планомірна і систематична робота з формування у студентів певної системи художніх уявлень і поглядів, вироблення певних естетичних цінностей, розвитку готовності та уміння вносити елементи прекрасного у своє життя. Цьому сприяли уроки музики і співів.

До інституту був запрошений учитель музики, виписані музичні інструменти і ноти. Вихованці із задоволенням брали участь у церковному хорі і в учнівському оркестрі, в які запрошувалися і найбільш здібні до музики учні міського училища. В інституті влаштовувалися літературно-музично-вокальні вечори, на яких звучали твори Меринга, Матюшка, Іземана, народні пісні, студенти декламували вірші [3, с.434; 5]. З метою кращої

підготовки вихованців до викладання співів у міському училищі під керівництвом учителя музики влаштовані «правильні уроки» співу [5].

Професорсько-викладацький склад інституту докладав багато зусиль для збагачення навчально-методичної бази інституту. Як свідчить звіт попечителя Київського учбового округу за 1894 р., на 1 січня 1895 року в бібліотеці учительського інституту нараховувалося 5997 томів книг [5], серед них навчальні посібники з природознавства, історії і географії, креслення, малювання, співів і музики та інших предметів [3; 5]. Найбільш цінними придбаннями 1894 року були такі видання: енциклопедичний словник Брокгауза у 23-ох томах; історія церкви Робертсона; історія педагогіки Шмідта (т. I, III, IV); «Подорож на схід Його Імператорської Величності Спадкоємця Цесаревича» у 5-и частинах.

В учительському інституті передплачувалися періодичні видання, серед них: «Журнал Министерства Народного Просвещения», «Педагогический сборник», «Русский народный учитель», «Образование», «Русская школа», «Мир Божий», «Родник», «Филологические записки», «Физико-математические науки», «Вера и разум», «Исторический вестник», «Русская старина», «Вопросы философии и психологии», «Новь».

В інституті були обладнані фізичний кабінет, в якому було 217 приладів для використання на уроках фізики, природничо-історичний кабінет (35 приладів), клас ручної паці (1071 предмет) [3].

Викладачі інституту намагалися застосовувати загальнонавчальні принципи навчання, звертали особлива увагу на розвиток самостійності учнів, дбали про те, щоб нові знання вихованці одержували через всебічне висвітлення предмету вивчення, приведення в систему і повторення пройденого матеріалу, доповнення його новими відомостями. Поступово до практики навчально-виховної роботи впроваджують ідеї К.Д.Ушинського, нові досягнення психолого-педагогічної науки. Йшов пошук і втілення прогресивних форм і методів навчання, результатом чого стали наукові праці О.В.Белявського («Історичний нарис розвитку елементарної школи в біографіях прославлених педагогів і по статутах урядів»), його переклади творів чеського педагога Г.А.Ліндера «Загальне вчення про виховання» та «Загальне вчення про навчання», книги Штутце «Училищезнавство. Практичне вчення про виховання і навчання для семінарій і вчителів народних шкіл». Значним науковим доробком стали праці історика І.С.Андрієвського «Генеза науки, її принципи і методи» і «Класична і реальна освіта» [1].

Викладач фізики та природознавства, історик педагогіки М.І.Демков за роки роботи в інституті опублікував 54 наукові праці. Серед них велика 3-х томна праця «Історія російської педагогіки», «Російська педагогіка в головніших її представниках. Досвід педагогічної хрестоматії», «Принципи науки виховання», «Повчальна педагогічна література Росії XVIII ст.», «Історія Чернігівської землі». Ним написаний перший нарис історії Глухівського учительського інституту [1].

Викладач інституту М.А.Тростніков у 1901 році за працю «Навчання грамоти, письма і граматики» одержав першу премію на Всеросійському конкурсі ім. К.Д.Ушинського на кращу книгу-підручник для учнів початкових шкіл. Ним також видана праця М.К.Грунського «Життя, діяльність і погляди К.Д.Ушинського».

Помітний внесок у розвиток педагогічної науки зробили М.С.Григорєвський, В.В.Голубєв, Г.П.Линник, С.А.Криловський, А.Лебедев, праці яких було опубліковано в «Щорічнику Глухівського учительського інституту» (1912-1913 рр.).

Викладачі інституту активно співпрацювали з науковими журналами «Русская школа», «Педагогический сборник», «Русский Начальный Учитель», «Гимназия», «Филологические записки», де публікували свої статті М.І.Демков («Про повторення», «Характер російської освіти і педагогіки ХVIII ст.», «Нариси із життя рослин», «Про ідеали виховання», «Про завдання серйозної педагогічної літератури», «Про моральне виховання», «Про самоосвіту вчителя», «Що потрібно для успіхів руської науки», «Про гармонічний розвиток»), М.Тростніков («До питання про складне речення», «Визначення стану в шкільних граматиках російських, латинських і грецьких»), Г.Линник («З приводу нарису про практичні вправи в словотворенні», «Значення чудесного в міфі», «Творення слів в мові і задачі словотворення зі зразками корнеслів'я», «Творення слів») та ін.

Доброзичлива, творчо-ділова атмосфера, яка панувала в інституті, професійна діяльність викладачів, високий рівень вимог до якості знань студентів були запорукою підготовки висококваліфікованих фахівців. Про високий рівень підготовки спеціалістів свідчить і той факт, що серед 25 випускників інституту 1910-1911 н.р. 4 нагороджені золотою медаллю (В.І.Воскобойников, В.А.Кулак, П.А.Хомчук, М.П.Черненко) і 2 – срібною медаллю (П.К.Бессараб, П.Т.Кореняка). Вони були направлені на роботу в кращі училища України: зразкове міське училище при Київському учительському інституті – П.К.Бессараб, М.П.Черненко; Полтавське друге 4-класне міське училище – В.І.Воскобойников; Глухівське 3-класне міське імені Терещенка училище – П.Т.Кореняка, В.А.Кулак, П.А.Хомчук [3, с. 430-431].

У різні роки Глухівський учительський інститут закінчили письменник С.М.Сергєєв-Ценський (1894 р.), художній керівник хорової Державної української мандрівної капели Н.Ф.Городовенко (1907 р.), видатний український кінорежисер, викладач і професор Всесоюзного державного інституту кінематографії у Москві, відомий письменник О.П.Довженко (1914 р.), археолог, етнограф, дійсний член «Російського археологічного

товариства» і «Російського географічного товариства», дослідник Глухівщини І.С.Абрамов (1898 р.), білоруський перекладач і публіцист Янка Журба (І.Я.Івашина) (1909 р.) та ін.

Висновки... Педагогічні зусилля багатьох викладачів Глухівського вчительського інституту, їхня висока освіта і культура, науковий доробок та увагу до кожного вихованця здійснювали позитивний вплив на розвиток їх як культурних, високоосвічених вчителів-майстрів, здатних самостійно мислити і розв'язувати будь-які складні ситуації педагогічної взаємодії з учнями.

Література

1. Белашов В.І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708-1782 рр.)) / В.І.Белашов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – 220 с.
2. Белашов В.І. Глухівський державний педагогічний інститут (1874-1994 рр.) / В.І. Белашов, М.П. Гурець, В.В. Заїка – Суми : ВВП «Мрія»-ЛТД, 1994. – 80 с.
3. Ежегодник Глуховского учительского института. Год первый / под ред. М.С.Григорьевского. – К. : Тип. Т-ва И.Н.Кушнерев и Ко, 1912. – 436 с.
4. Ежегодник Глуховского учительского института. Год второй / под ред. М.С.Григорьевского. – К. : Тип. Т-ва И.Н.Кушнерев и Ко, 1913. – 510 с.
5. Отчеты Попечителя Киевского учебного округа за 1894 год. – К., 1895.
6. Отчеты Попечителя Киевского учебного округа за 1897 год. – К., 1898.

Анотація

У статті здійснено історико-ретроспективний аналіз діяльності Глухівського вчительського інституту з підготовки педагогічних кадрів, виявлено специфіку, форми і методи роботи викладачів інституту по розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Аннотация

В статье осуществлен историко-ретроспективный анализ деятельности Глуховского учительского института по подготовке педагогических кадров, обнаружена специфика, формы и методы работы преподавателей института по развитию педагогического мастерства будущих учителей.

Summary

The article deals with the historical-retrospective analysis of activity of the Glukhiv Teacher Training Institute in future teachers' professional training. Specific forms and methods of work of teachers of Institute in developing teaching skills of future teachers are found out.

Ключові слова: педагогічна майстерність, учитель-майстер, Глухівський учительський інститут, професійно-практична підготовка, музейна практика, педагогічні уміння і навички, педагогічна діяльність.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, учитель-мастер, Глуховский учительский институт, профессионально-практическая подготовка, музейная практика, педагогические умения и навыки, педагогическая деятельность.

Key words: teaching skills, teacher-instructor, the Glukhiv Teacher Training Institute, professional training, museum practice, pedagogical skills and abilities, pedagogical activity.

Подано до редакції 09.04.2013.

УДК 371. 811.161

© 2013

Рускуліс Л.В.

ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬДТА У СИСТЕМІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Унаслідок багатоміжних взаємозв'язків лінгвістичної та філософської думки сформувався один із напрямів досліджень ХХ століття – філософія мови. Вона стала невід'ємною складовою майже всіх філософських і лінгвістичних концепцій сьогодення. Звертаючись до філософії мови викладачів вищих навчальних закладів у процесі підготовки майбутнього вчителя української мови спонукає те, що ця наука стимулює пізнавальну діяльність студента, пояснює сутність фундаментальних світоглядних ідей, що дає змогу осмислити, зрозуміти й пояснити певні наукові факти [7, с.40].

Філософського роз'яснення вимагали і продовжують вимагати проблеми сутності та природи мови, виникнення і розвитку мови у зв'язку з розвитком людського суспільства, стосунків мови і реального світу, впливу мови на мислення і духовний розвиток людства природи мовних знаків, типології мовних форм залежно від способів їх відношення до об'єктів, природи універсалій, співвідношення між природною та штучною мовами, що є необхідною теоретичною базою для студентів вишів.

У руслі цих проблем одним із нагальних питань є ґрунтовне ознайомлення майбутніх учителів української мови із лінгвофілософською концепцією Вільгельма фон Гумбольдта на заняттях із філософії мови, теоретичного мовознавства, спецкурсах із філологічних дисциплін (актуальні питання сучасної лінгвістики, соціолінгвістика, етнолінгвістика, психолінгвістика). Саме ці положення й визначили актуальність пропонованої статті.